

חלונות לאמונה

הפעלה מס' 8

"דתי בלב?!"

תורת ישראל היא תורת המעשה

רציונאל:

תורת ישראל היא תורת המעשה. בדורנו יש רבים המפרידים בין אמונה לקיום מצוות ורואים עצמם מאמינים בלתי מחויבים לשמירת ההלכה. רבים מעידים על עצמם ואמנותם - "דתי בלב".
ההפעלה שלפנינו נעזרת במאמר "חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות" / הרב יוסף צ. בן-פורת, העוסק בקשר ההכרחי והמחייב אמונה וקיום מצוות ושולל את המושג "דתי בלב" מעיקרו.*

מטרות:

1. להביא למודעות המשתתפים שתורת ישראל היא תורת המעשה, ולא ניתן להפריד בין אמונה לקיום מצוות.
2. לברר עם המשתתפים את המושג "דתי בלב".

עזרים:

1. נספח מס' 1: כרטיס משימה אישית - "אמונה, מצווה ולב" כמספר המשתתפים.
2. נספח מס' 2: "חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות" - שלושה כרטיסי משימה קבוצתית שונים א-ג'.

מהלך ההפעלה

שלב א - אישי

המנחה יחלק למשתתפים כרטיס משימה אישית "אמונה, מצווה ולב" (נספח מס' 1) ויבקש לבצע את המשימה.

עבודת הלב והשכל בחיי המאמין

כרטיס משימה אישית (נספח מס' 1)

לפניך מקורות העוסקים בקשר שבין מצווה ללב. השלם בעזרתם את ההיגדים הבאים:

אמונה, מצווה ולב

מהפסוקים והאמרות עולה שלב הוא...

אמונה שבלב ללא קיום מצוות היא...

כאשר מדברים על כוונה ולב, אני חושב...

הקשר בין אמונה ולב הוא...

משמעות המושג "דתי בלב"
בעיניי הוא....

יתן לך כלבבך
תהלים כ'

שאין הכל
הולך אלא
אחר כוונת
הלב
תוספתא, ר"ה

כאן אחד
לב אחד
רש"י לשמות
י"ט

פקודי ה'
ישראל
משמחי לב
תהלים י"ט

וידעת היום
והשבות אל
לבבך
דברים ו'

והיו הדברים
האלה אחר
לבבך
דברים ו'

בכל לב
ידרשוהו
תהלים קי"ט

רחמנא ליבא
בעי ה'
יראה ללבב
סנהדרין ק"ז

שלב ב' - במליאה

המנחה יבקש מן המשתתפים לשתף את המליאה באחד מן ההיגדים שהשלימו.

שאלה לדיון: האם קיים לדעתכם קשר בין כוונת הלב לקיום מצוות? מהו?

המנחה יקרין את הסרט דתי בלב – האם הסרטון תומך בדברים שנאמרו?

שלב ג' - קבוצתי

מתודת ג'יקסו המתבססת על המאמר: "חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות", הרב יוסף צ. בן-פורת.

1. המשתתפים נחלקים לשלוש קבוצות. כל קבוצה מקבלת כרטיס משימה קבוצתית (נספח 2 כרטיסים א'-ג'), הקבוצה עונה על השאלות המצורפות.

2. המשתתפים יוצרים קבוצות חדשות, כך שבכל קבוצה ישתתפו נציגים משלוש הקבוצות הקודמות.

3. בקבוצה "החדשה" יוצגו שלושת הקטעים של המאמר על פי סדרם במאמר המקורי. חברי הקבוצה ידונו בדגשים ובמסרים הרעיוניים העולים מתוך המאמר ויסכמו את עיקרי הרעיונות על גבי בריסטול.

ברטיסי משימה קבוצתית (נספח מס' 2)

כרטיס משימה קבוצתית א'

"חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות"

בפרשיות העוסקות במלאכת המשכן, תרומה-תצווה-ויקהל-פקודי, הפועל, עש"ה חוזר על עצמו. בתחילה, בעת שהקב"ה מצווה, לאחר מכן, בעת שעשו, ובסוף בסיכום כל הדברים שנעשו. עשייה זו נתנה למשכן את הכוח והעוצמה, את ההשראה והקדושה. כל חיי אדם מישראל, רצופים עשייה. החל מהזמן שהוא מתעורר משנתו, מיד, עליו ליטול ידיו, ועד שוכבו על יצועו, נתון הוא במערכת של צווים.

תורת ישראל היא תורת המעשה, היא תורת רמ"ח איברים ושס"ה גידים. בניגוד לאידיאולוגיות ודתות אחרות, המסתפקות במוחו של האדם, או בלבבו. די בכך שאדם מאמין בדרך חיים כלשהי.

אדם מישראל חייב לקבל על עצמו, בוקר וערב, עול מלכות שמים. בפרשה הראשונה של קריאת שמע, הוא משעבד את לבו לה' יתברך: "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", ומיד הוא מקבל על עצמו, בפרשה השנייה – "והיה אם שמע תשמעו אל מצוותי" – לשעבד את כל גופו ואיבריו, ולקיים רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה.

הרמב"ם בפירוש המשנה ביאר, שחיזוק הנפש והשבחת המידות אשר בה, נעשי אך ורק, על ידי מעשים, לא על ידי כוונות ורצונות טובים, ואפילו לא על ידי מעשה אחד, גדול ככל שיהיה, אלא אך ורק על ידי פעולות רבות שחוזרות על עצמן.

"והכל לפי רוב המעשה" (רמב"ם, אבות ג, טו) "אמר... שהמעלות אמנם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות... והמשל בו כשייטן האדם למי שראוי, אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד, ולאיש אחד לא ייתן כלום. לא יעלה בידו מידת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים. מפני שזה כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים, והגיע לו קניין חזק. וזה פעם אחת לבד התעוררה נפשו התעוררות גדולה, לפעול טוב. זה לפי רוב המעשה אבל לא לפי גודל המעשה"

מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים. לא כוונות טובות, לא מחשבות טובות, לא קריאת ספרות פילוסופית ישנו את יצר לב האדם, אשר הוא רע מנעוריו, אלא אך ורק פעולות טובות. וכך גם להיפך, פעולות רעות תגרומנה לאדם, אף אם ביסודו הוא טוב, להיפך לאישיות רעה, אכזרית ומושחתת.

מעובד עפ"י המאמר "חשיבות מעשה המצוות ודקדוקן ביהדות", הרב יוסף צ. בן פורת.

שאלון לדין קבוצה א'

1. תורת ישראל היא תורת המעשה. כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בחיי יהודי מאמין ושומר מצוות? הסבירו על פי הקטע הנ"ל ובעזרת דוגמאות נוספות..
2. "חיזוק הנפש והשבחת המידות אשר בה נעשה אך ורק ע"י מעשים... ע"י פעולות רבות שחוזרות על עצמן" – מה דעתכם? נמקו ותנו דוגמאות מחיי היום יום שלכם.
3. והכל לפי רוב המעשה" – הסבירו את הרעיון וצינו אילו השלכות מעשיות ניתן להסיק מכך.
4. מהו המסר הרעיוני העולה מתוך הקטע?

“חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות”

כרטיס משימה קבוצתית **ב**

כאשר נתבונן בסדרי הבריאה, נראה, שהטבע של כל היצורים, כולל האדם, שאם ירצה האדם לחזק שרירי ידיו, מה עליו לעשות? אם יקרא את כל ספרי הספורט שבועלם, ואף ישננם בעל פה, לא יצליח לחזקם. הדרך היחידה, היכולה לסייעו להשיג את מטרתו היא לאמץ את ידיו פעם ועוד פעם, מאות ואלפי פעמים, ועם הזמן, ידיו תהיינה חזקות יותר, שריריות יותר. למשל מרימי משקולות, המרימים אותם, חוזר וחרם.

אילו נשאלנו, ידיו של מי תהיינה חזקות יותר, של אדם שידיו נחות תמיד או של מי שעובד עבודה קשה, בחומר ובלבנים? לכאורה על פי ההיגיון אדם שלא אימץ את ידיו מעולם, ידיו תהיינה חזקות, ואילו זה שאימץ את ידיו מאוד, ידיו איבדו את כוחן וחלשות הינן. כך כל מכונה ומנגנון שמייצר האדם, עם הזמן הם נחלשים. במכונית, ככל שהמנוע התאמץ יותר, והמכונית נסעה מספר קילומטרים רב יותר, מחירה זול יותר, כך גם המחשב החדש יקר מן המושמש.

אולם, האדם, בניגוד למכונית ולמחשב, ככל שיפעיל יותר איבר מסוים, הרי שאותו איבר יתחזק וילך. כך גם מוחו של האדם, אם ירצה האדם לחזק את שכלו, הרי שעליו לאמץ אותו בלימוד מתמטיקה או שחמט או כל תחום אחר. אמרו חז"ל: “הרוצה להחכים ירבה בישיבה” (נדה ע, ב). כלומר, אם יתאמץ וירבה בלימוד התורה, חוכמתו תתעצם!

הגוף אינו נפעל על פי ההיגיון שלנו, כשם שכל הטבע כולו אינו פועל לפי כללי ההיגיון. ניתנה לנו תורה מסיני, שבכתב ושבעל פה, אשר מורה לנו את הדרך, ומבינה את נפש האדם, מה טוב עבורה ומה מזיק לה. ודרך המעשים נשפר ונתקן את עצמנו.

לדוגמה: למה צריך לתת צדקה לעני? מפני שהוא מסכן וסובל, ובכך שניתן לו מאכל ומשקה, בגד, מעון וממון, נעזור לו, ונקל את סבלו. מספרת הגמרא (ב"ב י, א): “שאל טורנוסרופוס את רבי עקיבא, אם א-להים אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? אמר לו: כדי שניצול אנו בהם מדינה של גיהנום”.

רבי ירוחם, המשגיח דמיר, התבונן וחדר לעומק דבריו (דעת חכמה ומוסר, ח"ב עמ' רעד) ואמר: “הנה אמרו חז"ל, שכדי ללמד את האדם במידת רחמנות, במידת הטבה וחסד, הוצרך הבורא יתברך, כביכול, לעשות הבריאה על אופן של עניים ועשירים, שיעשה יתהווה לאיש טוב. מי הוא שיוכל להתבונן בגודל מעלתו של איש טוב ובעל חסד. והנה כל זה נקנה לו על ידי מעשה פשוט של הטבה, על ידי מעשה פשוט של נתינת פרוטה לעני, מכיר הוא ב'טוב', וקונה מעלת החסד ולא על ידי חכמה ושכל...”

מעובד עפ"י המאמר “חשיבות מעשה המצוות ודקדוקן ביהדות”, הרב יוסף צ. בן פורת.

שאלון לדיון קבוצה ב'

1. על פי סדר הבריאה, מהו העיקרון שיש לפעול על פיו כדי לחזק שרירים? הסבירו ונמקו.
2. “אם ה' אוהב עניים מדוע אינו מפרנסם” נשאל רבי עקיבא. כיצד ניתן להבין את תשובתו?
3. מהו המסר הרעיוני העולה מתוך הקטע?
4. מהו המסר היישומי העולה מקטע זה?

”חשיבות מעשי המצוות ודקדוקן ביהדות”

כרטיס משימה קבוצתית

רבנו חיים ויטאל תלמידו של האר”י כותב בספרו שערי קדושה: ”גוף האדם אינו הישות האמיתית שלו, אלא, לבוש התואם את נשמתו והולבש עליה, לצורך תפקודה בעולם הזה, ואותו היא פושטת עם הגיע זמנה לעזוב את העולם”. יש בגוף האדם רמ”ח איברים ושס”ה גידים מפני שנשמתו בנויה מרמ”ח איברים רוחניים ושס”ה גידים רוחניים. ולכן כשם שגופו של האדם צריך מזון לצורך קיומו ופעילותו וכל חלק מחלקי הגוף צריך חומרים מסוימים (יש חלקים בגוף שצריכים סידן ואחרים צריכים חלבון, יש איברים שצריכים ויטמין E ויש כאלה שצריכים ויטמין B, או C וכו’), כך גם הנפש, צריכה ”אוכל” כדי להתקיים, לפעול ולגדול. באופן יותר פרטי, כל אחד מחלקי הנפש צריך מזון מיוחד.

המזון הרוחני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי”ג מצוות, וכל איבר מן רמ”ח איברים ניזון ממצווה פרטית המתייחסת לאותו איבר וכאשר יחסר לאדם קיום איזו מצווה, גם האיבר הפרטי המתייחס למצווה יחסר ממנו מזונו. יש כוח למזון הרוחני הנזכר בקיימו מצוות עשה להמשך דרך צינורות שהם שס”ה גידים של הנפש להחיות הרמ”ח איברים שלה. וכאשר יעבור על איזו עבירה מהם אז ייחסם הצינור הפרטי ההוא. לכן צריך האדם לחפש בכל כוחו לקיים כל תרי”ג מצוות. התורה שקדמה לעולם, היא זו שבנתה את התבנית, ואת המהות של כל היקום, ומאחר שהתוכנית נבנתה על מעשים, לא יתכן בשום פנים ואופן להזין, לשפר ולתקן את הנפש בלי לעשות מעשים.

מבחן ההצלחה של אדם כדי להגיע לשלמות תפקידו בעולם הוא בעמידה בניסיונות. אם הקב”ה מביא על האדם ניסיון, אל לא לרטון ולא להתעצב, אלא לאזור מותניו ולדעת, שה’ יהיה בעזרו, ובידו לנצח את היצר. ”והאלהים נסה את אברהם” – עניין הניסיון הוא, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא ’ניסיון’ מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצווה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד...” (רמב”ן, בראשית כב, א).

עניין הניסיונות הוא ההבדל בין לב טוב למעשה טוב. קודם העקידה היה אותו אברהם אבינו עצמו, שלאחר העקידה, אלא שמקודם היה בחינת לב טוב ובורא עולם רצה מעשה טוב. ב”לב טוב” של אברהם אבינו עדין לא הייתה ”עקידת יצחק” ורק אחר מעשה הטוב נתהווה עניין העקידה!

על הרעיון הטמון במאמר חז”ל ”אמרת ה’ צרופה” (שמואל, ב’ כב לא) הסמיכו חז”ל מאמר ”לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות” (בראשית רבא, מד, א).

המצוות המעשיות הן יסוד היהדות וייחודיותה. החוכמה האלוהית יצרה עולם, אשר בו יוכל האדם לתקן את נפשו ונשמתו, אך ורק על ידי הפעלת רמ”ח איברים וקיום רמ”ח מצוות. כוונות טובות ומחשבות טובות הינן דבר נעלה, ברם, אין בהן הכוח לשנות דבר אצל האדם, כוח זה מצוי רק במעשים. וככל שירבו וילכו, יהפוך אדם לשלם יותר ולטוב יותר.

מעובד עפ”י המאמר ”חשיבות מעשה המצוות ודקדוקן ביהדות”, הרב יוסף צ. בן פורת.

שאלון לדין קבוצה ג’

1. מהו המזון הרוחני של נפש האדם וכיצד יש להתייחס לקיום תרי”ג מצוות? פרטו והביאו דוגמאות.
2. מהי הדרך בה עשוי האדם להגיע לשלמות תפקידו בעולם?
3. מהו המסר הרעיוני העולה מתוך הקטע?
5. מהו המסר היישומי העולה מקטע זה?

שלב ד' - במליאה

שאלות לדיון:

1. רבים אומרים: "אני דתי בלב", "אני מאמין בלב", מה יש לכם לומר על אמירה זו?
2. למה בדיוק מתכוונים כשאומרים על אנשים שהם מקיימים מצוות "כמצוות אנשים מלומדה"?
3. האם התחדש לכם משהו בהפעלה זו שיכול לעזור ולמנוע קיום מצוות בדרך זו?
4. מה החיסרון בקיום מצוות בדרך זו?
5. מהו המסר של המילים האלמותיות - "נעשה ונשמע" ליהודי מאמין ושומר מצוות בן זמננו?

